

Maria Staworzyńska-Grządziel

"Dziecko w relacjach ze światem zawodowym", Magdalena Piorunek, Poznań 1996 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 1 (6), 142-145

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maria Staworzyńska-Grządziel

Recenzja: Magdalena Piorunek,
Dziecko w relacjach ze światem zawodowym

Wydawnictwo „Eruditus” s.c., Poznań 1996.

Orientacja zawodowa — działalność zmierzająca do dostarczenia młodzieży informacji niezbędnych do wyboru właściwego zawodu, zaczyna się już w najmłodszych klasach szkoły podstawowej i trwa przez cały czas pobytu ucznia w szkole. Już w tym okresie można, a nawet trzeba zapoznawać dzieci z pracą ludzi w różnych zawodach i rozbudzać właściwy stosunek do tej pracy.¹ Orientacja społeczno-zawodowa dzieci jest ściśle związana z działaniem ich rodziców oraz wychowawców w przedszkolach i nauczycieli klas I–III, które wzbogaca wiedzę dzieci i rozwija umiejętności prozawodowe poszerzające ich świadomość dotyczącą pracy człowieka.

Recenzowana praca dotyczy problematyki kształcenia się biografii zawodowych w okresie dzieciństwa, jak również relacji dziecko – rzeczywistość zawodowa z punktu widzenia samego podmiotu, jego zasobów doświadczenia i orientacji w rzeczywistości. Magdalena Piorunek próbuje w niej wkroczyć w obszar kilku zasadniczych zagadnień m.in.:

- Jak dziecko przedstawia sobie świat zawodowy, jakie elementy rzeczywistości społeczno-zawodowej poznaje i jak je rozumie?
- Jakie obszary świata zawodowego wchodzi w skład poznania dziecka, to jest jaką orientację o tym świecie pozyskuje człowiek na przestrzeni dzieciństwa i jak informacje te komponuje we własne struktury wiedzy o rzeczywistości?
- Jakie doświadczenia w obcowaniu ze światem pracy wchodzi w skład biografii dziecka, w jaki sposób dziecięce doświadczenie świata społeczno-zawodowego zostaje przeniesione do sfery aktywności zabawowej i zadaniowej kilkulatek?

¹ J. Dobrowolska, *Przygotuj swoje dziecko do wyboru zawodu*, Warszawa 1974.

Praca oparta jest na metodzie diagnozy porównawczej i skupia się na dwóch centralnych zagadnieniach: poznawaniu przez dzieci rzeczywistości społeczno-zawodowej, czyli zgromadzony przez nie na przestrzeni tego okresu rozwojowego zasób wiedzy o ludziach, środkach i atrybutach pracy, a więc treść i charakterystyka dziecięcej wiedzy o świecie zawodowym; formułowaniu przez dzieci projektów zawodowych. Punktem centralnym są tu pytania, kim chcą być dzieci w swych wyobrażeniach dotyczących pracy, jaka gama zawodów staje się przedmiotem ich projektów, czym odznaczają się „wizje siebie w dorosłości”, wokół jakich typów pracy oscylują projekty chłopców i dziewcząt, to jest, jakie znaczenie dla rozwoju i charakteru projektów ma czynnik płci, a więc jak widzą siebie w dorosłości chłopcy i dziewczęta.

Pierwszy rozdział książki (I. Intencje i idee) zarysowuje obszar zagadnień dotyczących problemu dziecko – świat społeczno-zawodowy, który stanowić może ważne pole badań psychologicznych, pedagogicznych i socjopedagogicznych.

W pierwszym z podrozdziałów (1. Diachronia dzieciństwa jako integralny komponent biografii) rozdziału drugiego (II. Socjopsychologiczne konteksty dynamiki kształtowania się obrazu świata społeczno-zawodowego na etapie dzieciństwa) odwołano się do biograficznych orientacji psychologii i socjologii biegu życia, w których akcentuje się silnie, iż dzieciństwo stanowi genezę i istotny komponent zawodowych biografii jednostek. Drugi z podrozdziałów (2. Teorie psychologiczne wyjaśniające formowanie się drogi zawodowej człowieka) przedstawia główne tezy, tak zwanych klasycznych teorii rozwoju zawodowego. W trzecim podrozdziale teoretycznym (3. Formowanie się drogi zawodowej człowieka na etapie średniego i późnego dzieciństwa w świetle teorii socjalizacji) skoncentrowano się na socjalizacyjnym kontekście kształtowania się obrazu świata zawodowego w dzieciństwie. W centrum zainteresowań postawiono tu problemy socjalizacji pierwotnej i jej roli w poznawaniu świata społeczno-zawodowego przez dzieci. Czwarty z podrozdziałów (4. Wybrane sfery rozwoju psychospołecznego dziecka a kształtowanie się obrazu świata zawodowego) dotyczy założenia, iż relacje dziecko – rzeczywistość zawodowa są jednocześnie determinowane prawidłowościami rozwojowymi etapu dzieciństwa, w tym na przykład rozwoju poznawczego czy społeczno-moralnego. Te zakresy rozwoju stanowiły bowiem istotny kontekst wyjaśniający dla powstawania obrazu świata zawodowego w okresie dzieciństwa.

Rozdział trzeci, metodologiczny (III. Metodologiczne założenia programu badawczego) przedstawia problemy i procedury badawcze. Zasadniczym celem realizowanego programu badawczego było rozpoznanie zakresu i treści dziecięcych orientacji w świecie społeczno-zawodowym.

Trzy następne rozdziały (IV. Rzeczywistość zawodowa jako obszar poznania dzieci; V. Projekty zawodowe czasu dzieciństwa; VI. Konkluzja) stanowią część empiryczną pracy i zawierają wyniki badań.

Wyniki badań przedstawione w pracy obrazują zjawisko podlegania procesów oceny świata zawodowego przez kilkulatki „naciskom” natury i kultury. Biogenetyczne uwarunkowania płci i różnice socjalizacyjnych oddziaływań na dziewczęta i chłopców, a także kulturowo uwarunkowane stereotypy funkcjonowania kobiet i mężczyzn w świecie pracy — to zjawiska i procesy wyznaczające w znacznym stopniu bieg życia ludzkiego. W ramach przeprowadzonych badań dokonano rozpoznania zakresu oraz treści dziecięcych orientacji w rzeczywistości zawodowej i stwierdzono między innymi to, iż:

- Zawody usługowe i funkcjonujące w sferze życia publicznego dzieci postrzegają i opisują najpełniej. W ich obrazie świata zawodowego bardzo słabe odzwierciedlenie znajdują środowiska przemysłowe z atrybutami współczesności typu nowoczesne technologie informatyczne oraz sfera ekonomicznej organizacji gospodarki, czy te rodzaje aktywności, które pozostają zamknięte w instytucjach badawczych i laboratoriach. Zaobserwowano więc przede wszystkim niewystępowanie zawodów z grupy techniczno-przemysłowych;
- Dzieci, zwłaszcza młodsze, mają stosunkowo dużo adekwatnych informacji o zawodach wykonawczych, w których czynności i wytwory mają charakter konkretny, fizyczny, bezpośrednio obserwowalny. Dzieci słabo zaś rozpoznają i opisują pracę umysłową i te dziedziny aktywności zawodowej, w których zasadniczą rolę odgrywa intelekt. Ma to oczywiście wyjaśnienie w prawidłowościach rozwoju poznawczego dziecka, jako że w rozpatrywanym tu wieku rozwojowym ma miejsce myślenie konkretno-operacyjne;
- Dziecięca wiedza o poszczególnych środowiskach pracy, nawet tych stosunkowo najlepiej identyfikowanych, pozostaje znacznie uproszczona i powierzchowna, rzadko wykraczająca poza obserwowalne „tu i teraz”. Sytuacja taka dotyczy głównie dzieci przedszkolnych. Od tych ograniczeń uwalnia się stopniowo wiedza dziesięciolatków, których opis świata zawodowego nosi już znamiona pewnych uogólnień budowanych na szerszej bazie rozwijających się funkcji poznawczych (s. 157 i dalsze).

Z wynikami badań M. Piorunek wyraźnie korespondują wyniki badań K. Czarneckiego i S. Karasia zamieszczone w pracy: *Profesjologia w zarysie*, Radom 1996. Autorzy badali między innymi także problem orientacji zawodowej dzieci w otaczającej ich rzeczywistości. Stwierdzili, iż: „Okres preorientacji zawodowej dzieci jest pierwszym i najwcześniejszym «zderzeniem się» ich z rzeczywistością społeczno-zawodową. W tym okresie pojawiają się, rozwijają i utralają podstawowe «zręby» i «podwaliny» ich świadomości prozawodowej i zawodowej. Okres ten łączy dzieci trzech głównych środowisk wychowawczych: rodziny, przedszkola i szkoły”. Dzieci w okresie preorientacji zawodowej wykazują bardzo duże zainteresowanie takimi czynnościami, które wykonują osoby dorosłe. „Głównymi źródłami wiedzy dziecka, ich marzeń i nastawień prozawodowych okresu preorientacji zawodowej są: dom

rodzinny (rodzice i starsze rodzeństwo, dziadkowie), środki masowego przekazu informacji (telewizja, radio, czasopisma dziecięce), rówieśnicy (koledzy i przyjaciele zabaw podwórkowych i szkolnych), własne doświadczenie (styczeńność z wiedzą i przedmiotami, np. technicznymi), szkoła (nauczyciele, pracownice szkolnych zajęć praktycznych). Niestety, szkoła nie zajmuje pierwszego miejsca jako źródło wiedzy, marzeń, nastawień prozawodowych dzieci okresu preorientacji zawodowej”.²

Recenzowana książka M. Piorunek adresowana jest do osób profesjonalnie zajmujących się kształceniem i poradnictwem psychopedagogicznym oraz do studentów kierunków humanistyczno-społecznych. Może być ona również źródłem pewnych inspiracji i postulatów dotyczących przedszkolnej i wczesnoszkolnej edukacji dziecka. Stanowi ona istotną wartość w świecie nauki, gdyż porusza ważne zagadnienia dotyczące kształtowania się relacji dziecko – świat społeczno-zawodowy. Porusza problem biografii zawodowych, których korzenie tkwią już w dzieciństwie. Etap dzieciństwa skojarzony jest tu przede wszystkim z ogromną dynamiką poszczególnych sfer rozwoju poznawczego, moralno-społecznego, osobowości, z etapem wstępnej orientacji w świecie społeczno-zawodowym.

Zgodnie z intencją autorki, praca ta wzbogaca wiedzę o orientacji dzieci w świecie pracy, a zarazem ukazuje zmiany, jakie w tym względzie dokonują się na przestrzeni dzieciństwa.

Praca napisana jest językiem naukowym. Nie jest łatwa w czytaniu, zawiera głębokie treści teoretyczne i wyniki badań empirycznych. Teoretyczna analiza problemu badań może być przykładem i pomocą dla młodych badaczy „świata zawodowego”. Wyniki badań i ich interpretacja mogą służyć nauczycielom i wychowawcom dzieci jako udowodnione stwierdzenia ich rozwoju prozawodowego.

Książka wydana jest bardzo starannie, a rysunek zamieszczony na okładce — chłopczyk przypatrujący się uważnie pracy starszego mężczyzny — świadczy o tym, że dziecku nie jest obojętny „świat zawodowy”.

² K. Czarniecki, S. Karaś, *Profesjologia w zarysie*, Radom 1996.